

1. SARRERA

ARDATZ GIDARIA

Politika guztien ardatz nagusia pertsonak direla kontuan hartuta, Euskadiko Osasun Plana 2013-2020k datozen urteetan euskal hiritarren osasuna hobetu eta mantentzeko modua aztertu nahi du.

Horretarako, ezinbestekoa da osasun-sistemaren iraunkortasuna eta ekitatea bermatzea, baina baita osasuna gainerako politika publikoetan aktibo gisa ezartzea ere. Bestela esanda: Osasunaren gobernantza ona ezartzea komenigarria eta beharrezkoa da eta hori Osasun Sailaren arduradura da. Gainera, osasunaren aldeko gobernantza onaren bidez, administrazio publiko guztiak, hiritarrak eta ekoizpen-sektorea inplikatu beharko dira.

Zeharkako, Sailen arteko, erakundeen arteko eta sektoreen arteko planteamendu hori bat dator Europar Batasunak osasun-politiken zuzendaritza onerako ezarritako printzipioekin. Are gehiago, printzipio horien arabera, beharrezkoa eta komenigarria da osasunaren ikuspegi integrala izatea. Ikuspegi hori, osasun-sektoreak gizabanakoaren osasun galdia edo murriztua berreskuratzeko egin beharreko lan bezala ulertu behar da, eta, ez hori bakarrik, sektore guztiek osasun kolektiboa sustatu eta prebenitzeko egin beharreko lan bezala ere bai.

AGINTARITZA

Osasun Plana funtsezko tresna da osasun-zerbitzuen eraginkortasunean hobekuntzak lortzeko. Hori ezartzen du Antolamendu Sanitarioaren Legeak (8/1997)¹. Erreferentziatzeko araudi-esparru horretako 13. artikuluan, zehazki, sistema planifikatzeko eta programatzeko tresna gorena Euskadiko Osasun Plana dela adierazten da. Eusko Jaurlaritzak berau onartzen duenean, Osasun Sailak proposatuta, Eusko Legebiltzarrera igortzen da, bertan ezagutu eta arauz tramitatu dezaten.

Aipatu arauko 2. artikulua, bestalde, osasunaren esparru instituzionala zehazten du, honela:

- Euskal agintari publiko guztien ardura da osasuna sustatu eta indartzea jarduera sozioekonomikoko sektore guztietan.
- Eusko Jaurlaritzaren ardura da Euskadin osasunaren esparru instituzional hori zaintzea... sektoreko politika guztietan, eta diziplina anitzeko ekintza positiboak diseinatuz.

Esparru horretan, Euskadiko Osasun Plana 2013-2020 euskal osasun-sistemaren antolaketa eta funtzionamenduaren printzipio programatikoetan oinarritu da (Antolamendu Sanitarioaren Legea, 8. artikulua). Honako haueetan, alegia:

- a/ Pertsona da sistemaren funtsezko helburua.
- b/ Hiritarren partaidetza sustatu behar da, bai planak eta helburuak zehazteko orduan, bai horien betearazpenaren emaitzak jarraitu eta ebaluatzeko orduan.
- c/ Sistemaren ikuspegi integrala izan behar da ekintzak planifikatzean eta osasun-egoera sustatu, prebenitu, zaindu eta errehabilitatzean.
- d/ Baliabideak eta jarduerak, lehentasunez, osasuna sustatzeko eta gaixotasunak prebenitzeko izango dira.

e/ Antolamenduaren barne-garapena bultzatuko da, eta, horretarako, argi bereiziko dira, batetik, arauketa eta finantzazioa eta, bestetik, osasun-zerbitzuen hornidura.

f/ Osasun-prestazioen katalogoaren finantzazioa esparru publikoak egin behar du.

g/ Osasun-zerbitzuen hornikuntzari begira, helburuen finkatzea eta baliabideen esleipena konfiguratuko eta garatuko da, eta zeregin horietan espezializatzea bilatuko da.

h/ Zentro publikoen artean gaitasun-maila areagotuko da.

i/ Osasuneko profesionalen erantzukizuna izango dute eta parte hartuko dute baliabideak antolatu eta kudeatzeko erabakietan.

j/ Etengabeko ebaluazioa egingo da osasun-sistemako osagai publiko eta hitzartuen gainean.

Osasun Plana 2013-2020an, gainera, Antolamendu Sanitarioaren Legeko 13.2 artikuluan eskatutako zehaztasunak jasotzen dira: biztanleriaren beharrezkoak eta mailak ebaluatzea, baita osasun-zerbitzuak eskuratzeko baldintzak ere; osasun-politikaren lehentasunak seinalatzea, betiere patologien, osasun-arriskuen eta gizarte-taldearen arabera; osasun-prestazioen zorroari buruz eta beharrezko baliabide finantzario, gizakizko eta materialei buruz irizpideak eta zuzentarauak ematea; eta, azkenik, osasun-helburuak ebaluatzeko adierazleak izendatzea.

TESTUINGURU EKONOMIKOA

Osasun Plan hau bezalako tresna erabakigarri batek, ezinbestez, benetako egoeraren azterketa eta diagnostiko egokia izan behar ditu abiapuntutzat. Ondorioz, erreferentzia-esparru bat ezarri behar da, egungo baliabideekin laguntza-maila egokia ziurtatzeko eta finkatzen diren aurrerapen teknologiko eta prozedurazkoen erabilera bermatu ahal izateko.

Horrexegatik, hain zuzen ere, oso garrantzitsua da sektoreareta inplikaturik egotea, horrela hobeto finkatuko direlako jardunbide osasungarriak edo arreta goiztiarrekoak, eta, gehiago, pertsonen ere inplikatuta egin behar dute Euskal Osasun Sistema zaintzako garaian.

Osasun-politika egokiak garatzea eta sistemaren iraunkortasuna bermatzea, unibertsaltasunaren, ekitatearen, erantzukidetasunaren eta eraginkortasunaren irizpideetan oinarrituta, funtsezkoa izango da, zalantzarik gabe, euskal gizartearen bizi-kalitatea eta ongizatea babesteko.

PLANAREN LELOA

Osasuna: pertsonen eskubidea, guztion ardurua. Planaren leloak argi eta garbi adierazten du plana egiteko jarraitu den prozesua. Ekarpenei irekitako dinamika da, eta osasun-arloko langile tekniko eta adituen, Administrazio Orokorreko sektoreen, beste administrazio publiko batzuen, hiritarren eta ekoizpen-sektorearen laguntza eskatzen du.

Leloak dio, era berean, osasuna batez ere giza eskubide bat osatzen duen funtsezko balioa dela, baina badituela erantzukizunak ere.

PLANA EGITEKO PROZESUA

Osasun Plana 2002-2010aren indarraldia amaitutakoan, 2011 eta 2012. urteetan zehar beratu ebaluatu zen, langile adituen kontsulta-teknika kuantitatibo eta kualitatibo bidez². Era berean, aurreikusitako beharrek arlo bertikal eta zeharkakoak identifikatu ziren eta planaren helburu eta adierazleak zehaztu ziren, helburu horretarako eraturiko aditu-taldearen barruan^a.

Plan honen planteamenduan sartzen dira Eusko Jaurlaritzak gizartearen aurrean hartu dituen eta bere programan jasota dauden konpromisoak³.

Euskadiko Osasun Plana 2013-2020 diseinatzean eta egitean, lehenetsutako arloak, helburuak eta adierazleak dira sektore eta erakunde desberdinetako ordezkariak, profesionalek eta hirugarren sektoreko bozeramaileak egin dituzten ekarpen esanguratsuenak.

---

a. Osasun-sektoreko eta Eusko Jaurlaritzako beste sail batzuetako langileak, Lurraldeko eta Tokiko Administrazio Publikoetako teknikariak eta hirugarren sektoreko eta ekoizpen-sektoreko ordezkariak eratuak.

PLANAREN ALDIAREN JUSTIFIKAZIOA

Nazioarteko erakundeek osasuneko helburuak lortzeko planteatu duten horizontea 2020. urtea da. Gainera, ezarritako epea, 7 urtekoa, aurreko Planaren antzekoa da, eta arrazoizko denbora irizten zaio biztanleriaren osasun-helburretan egondako aldaketak eta emaitzak ikusi ahal izateko.

HERRIALDEEN ETA ORGANISMO ADITUEN ORIENTAZIOAK

Nazio Batuen Batzorde Orokorrek, 2011-09-15eko bileran⁴, gaixotasun ez-transmitigarrien prebentzio eta kontrolerako aitorpena onartu zuen. Gaixotasun kardio-baskularrak, minbizia, arnasketa-gaixotasun kronikoak eta diabetesa dira garrantzi handienaz jorratu beharrekoak. Horiek guztiak osasunerako kaltegarriak diren jokabide komunekin lotuta daude: tabakoaren kontsumoarekin, alkoholaren erabilera okerrarekin, dieta txarrarekin eta ariketa fisikoaren faltarekin. Gainera, gaixotasun hauek gerroz eta gehiago agertu eta gailentzeko orduan eragina duten arrisku-faktore batzuk daude: aberastasunaren banaketa ez-parekidea, heziketa falta, urbanizazio arina, biztanleriaren zahartzea, baldintzatzaile ekonomiko sozialak, generoa, politika eta ingurumena. Halaber, obesitatea igotzen ari da, batez ere haur eta gazteen artean, eta horrek kezka handia pizten du. Erroka horri aurre egiteko, hain zuzen ere, gobernu osoaren eta gizarte osoaren lana proposatzen du. Horretarako, ekintza kolektiboa eta sektore anitzekoa gauzatuko da gobernuaren maila guztietan, hezkuntza, lege-arau eta zergen gaineko neurriekin.

NBEren aitorpena ikusita, Osasunaren Mundu Erakundeak⁵ 2005erako gaixotasun ez-transmitigarrien ondoriozko heriotza goiztiarra mundu-mailan %25 murrizteko helburua ezarri zuen. Nazioarteko hainbat erakunde profesionalak⁶ laguntza eman dute eta tabako, alkohol, ariketa fisikoaren falta, obesitate, hipertentsio arterial, eta koipe, azukre eta gatz-kontsumoarekin lotutako helburuak ezarri dituzte.

Osasunaren Mundu Erakundeak 2005ean sortu zuen Osasunaren Gizarte-baldintzatzaileen Batzordea, osasunaren eremuko ekitatearen aldeko neurriei eta esku-hartzei buruzko datu zientifikoak batzeko. Bere azken txostenak⁷ belautaldi batean osasun-desberdintasunak zuzentzeko erroka planteatzen du. Rio de Janeiroko 2011ko aitorpenean, gizartearen eta osasunaren ekitatea lortzeko erabaki sendoa adierazten da eta herrialde guztiei mundu-mailako konpromisoa eskatzen zaie: “denok ekitatearen alde” eta “denontzako osasuna”⁸.

Osasunaren Mundu Erakunde (OME) Eskualde Euro-parreko 53 estatu-kideek 2012an akordio bat egin zuten esparru estrategiko komun berriari buruz -“Osasuna 2020, gobernu guztietan eta gizartearen osasunaren eta ongizatearen aldeko ekintza babesteko estrategia europarrak”⁹ -, eta, bertan, eskualde europarreko gobernu estatal, erregional eta tokiko guztiak gonbidatu eta animatzen dituzte, beren biztanleriaren osasuna eta ongizatea nabarmen hobetzera; osasuneko desberdintasuna murrizteko; osasun publikoa indartzera; eta pertsonen beharrezanetan oinarritutako osasun-sistemak bermatzera, eta, horretarako, sistema uni-bertsal, parekide, iraunkor eta kalitate altukoak jartzera.

2007an, Europar Erkidegoen Batzordeak osasun-estrategia berri bat ezarri zuen, “Elkarrekin osasunean, EBrako planteamendu estrategikoa (2008-2013)”¹⁰. Funtsezko printzipioak honako hauek dira: 1/ Osasun-balio partekatuetan oinarritutako estrategia (unibertsaltasuna, kalitatea, ekitatea, elkartasuna, hiritarren partaidetza, osasun-desberdintasunen murrizketa); 2/ osasuna da altxorrik preziatuena; 3/ osasuna politika guztietan (HIAP-health in all policies- ekimena, Batasunaren lehendakaritza finlandiarrarena); 4/ EBren ahotsa indartzea mundu-mailako osasunaren eremuan.

2014-2020 aldirako, Europako Parlamentuak eta Kontseiluak Hazkunderako Osasun Programa ezartzen duen araudia proposatu dute¹¹. Helburu nagusiak honako hauek dira: osasun-laguntzan berrikuntza sustatzea eta osasun-sistemen iraunkortasuna areagotzea; EBko hiritarrei denbora luzeagoz osasun ona gozatzeko aukera ematea eta mugaz gaindiko osasun-mehatxuen aurrean babesa ematea.

Espainiako Gobernuak Osasun Ministerioak, bere alde-tik, osasun-desberdintasunak murrizteko Batzordea eratu zuen¹². Eta 2010eko Europar Batasuneko lehendakaritza espainiarrak honako lehentasuna ezarri zuen: “berrikuntza Osasun Publikoan: osasunaren gizarte-baldintzatzaileen monitorizazioa eta osasun-desberdintasunen murrizketa”.

OSASUN PLANA 2013-2020. EGITURA

Plana, honako ataletan banatzen da:

ESPARRU KONTZEPTUALA

Gure gizartearen testuinguruan osasuna zer den zehazten da eta pertsonen osasun indibidualaren eta jaio, bizi, lan egin eta harremanak izateko inguru sozial eta fisikoaren arteko harremanak eta loturak azaltzen dira. Jarraian, Planaren ardatz gidaria azaltzen da: osasunaren gobernu ona eta osasunaren aldeko gobernu ona.

PRINTZPIOAK

Antolamendu Sanitarioaren Legeak ezartzen duen eus- kal osasun-sistemaren printzipio jakinarazleetatik hartu dira Plana inspiratzen duten printzipioak. Antolamendu eta funtzionamenduko printzipio programatikoak ere han daude aurreikusita.

ABIAPUNTUA

Hasteko, Osasun Plana 2002-2010 ebaluatu ondoren ateratako ondorio nagusiei begiratzen zaie. Ondoren, osasunaren eta haren baldintzatzaileen egoera deskribatzen da eta Euskadiko biztanleriaren osasun-egoera zein den eta osasun-zerbitzuek zer eginkizun duten azaltzen da. Atala bukatzeko, Osasun Plana 2013-2020k eskueran jartzen dituen erronka eta aukerak aipatzen dira.

LEHENTASUNEZKO ARLOAK

Lehentasunezko Arloak eta haien helburu eta adierazleak. Logikoki, horiek dira Euskadiko Osasun Plana 2013-2020aren muina.

EZARPENA ETA JARRAIPENA

Ezarpenaren eta Jarraipenaren kapituluan, plana gauzatzeko beharrezko antolamendu-egituraren berri ematen da, eta haren jarraipena, koordinazioa eta ebaluazioa egiteko estrategiak eta tresnak zehazten dira.

ERANSKINAK

Eranskinek, aurreko epigrafeetan deskribatutako oinarriko elementuak osatzen dituzte; besteak beste, plana egiteko metodologia, Osasun Plana 2002-2010ko ebaluazioaren laburpena edo nazioarteko gomendioak.